

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
кандидата економічних наук
Войтова Сергія Геннадійовича
на дисертаційну роботу Романенка Валерія Валерійовича
«Державний податковий ризик-менеджмент як чинник безпеки
вітчизняної економіки», представлена на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Поступова реновация національної інфраструктури, економічні реформи та військові дії для захисту нашої держави актуалізували науково-практичну проблематику забезпечення належного рівня податкових надходжень, а отже і управління податковими ризиками. При цьому реалізація стратегії стійкого розвитку національної економіки стає можливою завдяки подальшій конструктивній взаємодії держави із бізнесом у контексті виконання основних функцій податкової системи – забезпечення належного обсягу податкових надходжень та здійснення інноваційно спрямованого регулювання економіки.

Попри те, що управління ризиками є складним багатоетапним процесом, у чинному законодавстві України воно фактично зводиться до контролально-перевірочної роботи підприємств податковими органами. Зважаючи на зазначену ваду нормативно-правового забезпечення державного податкового ризик-менеджменту, а також недостатню увагу як науковців, так і практиків до проблематики управління податковими ризиками, постає важливе питання розробки комплексного методичного підходу до створення та розвитку системи державного податкового ризик-менеджменту в Україні. За такого підходу важливим є максимальне використання і вітчизняного науково-практичного досвіду ризик-орієнтованого адміністрування податків, і досвіду держав,

економічні системи та інститути податкового адміністрування яких мають високий рівень розвитку.

Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій та міжнаціональних комунікацій дозволяють суттєво спростити набуття відповідного досвіду, пошук наукового матеріалу, чи апробованих методів, доцільних для використання при створенні комплексного методичного підходу до створення та розвитку системи державного податкового ризик-менеджменту в Україні. Це дозволяє стверджувати, що завдання створення наукових зasad упровадження та розвитку системи державного податкового ризик-менеджменту в Україні є і актуальним, і здійсненим.

Практичне значення дисертації

Практичне значення проведеного наукового дослідження полягає у формулюванні методичних підходів оцінювання якості державного податкового ризик-менеджменту та наукових основ його системного розвитку в Україні. У якості обґрунтування доцільності системного розвитку державного податкового ризик-менеджменту запропонована виявлена автором дисертації пряма залежність інтегрального індексу економічної безпеки України від якості державного податкового ризик-менеджменту.

Окремі положення й висновки відображені у проміжних і заключних звітах із науково-дослідних робіт, які здійснювалися в Науково-дослідному інституті фінансового права Державної податкової служби (далі – ДПС) України, співвиконавцем яких є здобувач, зокрема:

- «Підвищення адміністративної та фіскальної ефективності справляння екологічного податку в Україні» (номер державної реєстрації 0113U002052, довідка від 27 грудня 2013 року № 348/01-26). Положення дисертації відображені в параграфі 2.2, присвяченому адмініструванню екологічних податків у державах Європейського Союзу, та у параграфі 3.4., де пропонуються напрями попередження ухилення від сплати екологічного податку.
- «Вдосконалення системи оцінки ризиків, пов’язаних з державним

боргом» (номер державної реєстрації 0112U005558, довідка від 26 грудня 2012 року № 364/01-26). Положення й висновки дисертації відображені в параграфах 2.3. «Економічні та фінансові основи оцінки ризику країни» та 4.1. «Фактори ризику невиконання державою боргових зобов'язань».

– «Тіньова економіка та оцінка ризиків втрати податкових надходжень» (номер державної реєстрації 0112U003200, довідка від 17 травня 2012 року № 130/01-26). Положення та висновки дисертації відображені в параграфах: 3.1. «Міжнародні порівняння»; 3.2. «Діяльність міжнародних організацій у сфері попередження, моніторингу та боротьби з ухиленням від сплати податків»; 3.3. «Документи зарубіжних організацій рекомендаційного характеру з адміністрування податків та ризик-менеджменту в оподаткуванні».

Результати дисертаційного дослідження прийняті також до практичного застосування Державною фіскальною службою України (у частині програмно-цільових підходів оцінювання та розвитку державної податкової політики, довідка № 26-01-03-14/3 від 18 квітня 2019 року), ТОВ «Джоез філд» (у частині запобігання офшорній мінімізації оподаткування, довідка № 04 від 09 вересня 2018 року), Національним технічним університетом «Дніпровська політехніка» при викладанні дисциплін «Ризик-менеджмент», «Національна та інституціональна економіка» для студентів усіх форм навчання за спеціальностями 073 «Менеджмент» та 051 «Економіка» (акт № 07-19/87 від 06 грудня 2018 року).

Зазначене вище підтверджує практичну значимість оцінюваної дисертації.

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

У дисертації розв'язано низку важливих теоретико-методичних та практичних завдань щодо формулювання підходів управління та розвитку цілісної системи державного податкового ризик-менеджменту в Україні.

Здобувачем чітко визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дисертаційного дослідження, які відповідають його темі. Тема дисертації розглянута всебічно і докладно; склад і структура завдань дослідження забезпечує

досягнення поставленої мети.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується публікацією основних результатів дослідження у фахових виданнях, оприлюдненням їх на різноманітних науково-практических конференціях, семінарах та круглих столах.

Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних та іноземних учених і практиків, нормативно-правові акти, дані Всесвітнього економічного форуму, Міністерства фінансів України, ДПС України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Рахункової палати України, Європейської комісії, Організації економічної співпраці та розвитку, дослідницької компанії «Іноземне підприємство «ГФК ЮКРЕЙН», міжнародної мережі компаній консалтингу та аудиту PricewaterhouseCoopers, а також інші джерела.

Висновки сформульовані чітко та лаконічно, логічно випливають із результатів дослідження. Вони відображають головні результати дисертаційної роботи, суть і новизну розроблених і представлених до захисту наукових положень і практичних рекомендацій. Достовірність одержаних результатів підтверджується теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження.

При підготовці дисертації автор орієнтувався на сучасну методологію наукових досліджень, що підтверджується застосуванням широкого спектру методів, зокрема: методів порівняння, абстрагування, узагальнення, класифікації, вимірювання, аналізу і синтезу, статистичного оброблення інформації, групування, графічного аналізу. Це дозволило отримати обґрунтовані висновки та розробити науково-практичні рекомендації щодо упровадження та розвитку цілісної системи державного податкового ризик-менеджменту в Україні.

У висновку зазначимо: результати дисертації є достовірними та обґрунтованими, вона пройшла необхідну практичну та публічну апробацію.

Наукова новизна результатів дослідження

Дисертація складається з трьох розділів, які послідовно і логічно розкривають тему наукового дослідження.

У *першому розділі* автором розглянуто еволюцію наукових поглядів і практичних підходів щодо економічної безпеки національної економіки, роль адміністрування бюджетоутворюючих податків в управлінні процесами економічної безпеки держави, наукові засади управління ризиками, зокрема податковими, досвід податкового сприяння інноваційному розвитку економіки. Уточнено означення відповідної термінології. Визначені системні складові економічної безпеки національної економіки та окреслені їхні сутнісні характеристики. Розглянуто та зіставлено два підходи формулювання послідовності кроків з управління ризиками: п'ятиступеневого (західна школа) та семиступеневого (українська школа) ризик-менеджменту.

Другий розділ розкриває питання необхідності системного розвитку державного податкового ризик-менеджменту з застосуванням економіко-математичних інструментів. Указане дозволяє зменшити вплив суб'єктивного фактора на процеси взаємодії податкових органів із підприємцями. У розділі проведено регресійний аналіз зв'язків ряду макроекономічних величин і виявлено залежності, які є ключовими для управління процесами економічної безпеки національної економіки. Сформульовані програмно-цільові підходи оцінювання інноваційної та податкової політики держави в системі економічної безпеки. Сформульовано та запропоновано систему оцінювання якості державного податкового ризик-менеджменту і проведено регресійний аналіз зв'язку економічної безпеки України із якістю державного податкового ризик-менеджменту. Виявлено пряму пропорційну залежність інтегрального індексу економічної безпеки України від індексу якості державного податкового ризик-менеджменту. Фактори податкових ризиків класифіковані. Виявлено доцільність термінового зменшення втрат від офшорної мінімізації оподаткування, запропоновано відповідні заходи.

У третьому розділі реалізовано авторський науково-методичний підхід до підвищення рівня економічної безпеки України шляхом удосконалення практики державного податкового ризик-менеджменту та цілеспрямованого сприяння державою інноваційному технологічному оновленню національної економіки.

Відзначено важливість застосування податкових інструментів для сприяння розвитку інноваційної діяльності двох напрямів: (1) зниження ресурсоємності виробництва товарів і послуг, що належать до будь-яких технологічних укладів; (2) утворення та розвиток виробництва товарів та послуг, належного до наступних, відносно переважно розповсюджених нині, технологічних укладів.

Серед досвіду державного податкового ризик-менеджменту, доцільного до впровадження в Україні, виділено перевірені практикою країн Європейського Союзу засоби державного податкового ризик-менеджменту, описано особливості та прогнозні наслідки їх імплементації: підвищення рівня економічної безпеки держави, зокрема у її виробничій, соціальній і фінансовій складових. Запропоновані підходи взаємодії Державної податкової служби України з органами державної влади та місцевого самоврядування, а також із суб'єктами господарювання. Обґрунтований позитивний вплив зазначеної співпраці на виконання ДПС її завдань і функцій.

Можна констатувати, що основне наукове значення дисертації полягає у теоретичному узагальненні та науковому вирішенні проблеми розвитку державного податкового ризик-менеджменту в системі економічної безпеки України. В основу державного податкового ризик-менеджменту покладено принцип виконання податковою системою всіх її функцій, орієнтованих на досягнення цілей сталого розвитку країни.

Висновки автора сформульовані чітко і логічно, випливають із результатів дослідження. Вони відображають суть і новизну представлених до захисту наукових положень і практичних рекомендацій. Достовірність одержаних результатів підтверджується аналізом доробка інших науковців, власними розрахунками та коректно зробленими на їх основі висновками.

Таким чином, ураховуючи приведене вище, можна зробити висновок, що дисертація Валерія Валерійовича Романенка «Державний податковий ризик-менеджмент як чинник безпеки вітчизняної економіки» є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до обґрунтування теоретико-методичних засад упровадження та розвитку системи державного податкового ризик-менеджменту в Україні.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих дисертантом працях

Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження опубліковані у 32 наукових працях загальним обсягом 9,05 д. а., із яких 8,1 д. а. належить особисто автору. Із них: 10 статей у наукових фахових виданнях, 1 – в іноземних виданнях, 21 – у матеріалах науково-практичних конференцій, семінарів і круглих столів. Ключові положення дисертації оприлюднені на 21 науковому комунікативному заході.

Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї та положення, які належать особисто автору, на праці інших авторів, використані у дисертації, наявні коректно оформлені посилання. Основний зміст, висновки та рекомендації дисертації належно відображені в авторефераті.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації. Дослідження має теоретичний та прикладний характер, що притаманно якісним науковим працям.

Наукова та практична цінність отриманих результатів обумовлена можливістю широкого застосування пропозицій дисертанта як у проведенні подальших досліджень, так і у сфері практики.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

В цілому позитивно оцінюючи одержані здобувачем результати, слід зазначити, що дисертація не позбавлена окремих дискусійних положень, а саме:

1. В параграфі 1.1 дисертації автором забагато уваги приділено питанням

історії розвитку наукових зasad економічної безпеки національної економіки (сс. 30 – 48). Враховуючи спеціальність і тему дисертації, автору слід було менше уваги приділяти питанням історії науки.

2. У параграфі 1.2 дисертації (сс. 48-57) варто було б розглянути досвід ризик-орієнтованого адміністрування бюджетоутворюючих податків у державах Європейського Союзу, який, у контексті законодавчо закріпленого пріоритету євроінтеграції України, може бути корисним.
3. У параграфі 1.3 «Теоретичні та організаційно-правові засади державного податкового ризик-менеджменту та його розвитку в Україні» автор розглядає сутність означених питань. Зважаючи на об'ємність зазначеного розгляду, він міг би бути розподілений на два параграфи: про теорію і про досвід упровадження в Україні.
4. Другий, аналітичний розділ дисертації містить макроекономічні моделі, спільним недоліком яких є зображення національної економіки як лінійної ланки. На нашу думку, така велика система як національна економіка, має бути зображена у моделі як ланка аперіодична, що має певну сталу часу, яка визначає часові лаги змін макроекономічних. Це уточнить макроекономічні прогнози автора.
5. Назви параграфів 3.1 та 3.2 є дуже близькими. Можливо, варто їх або об'єднати, або виділити у назвах особливості, які відрізняють їх зміст.

Тим не менше, приведені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження і не знижують рівня її наукової новизни та практичного значення.

Загальні висновки

Дисертація В. В. Романенка оформлена відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України, є завершеною науково-дослідною працею та виконана на високому науковому рівні. Висновки в дисертації аргументовані та викладені в належній логічній послідовності.

Автореферат і опубліковані праці відображають основний зміст дисертації. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає стандартам, визначеним Міністерством освіти і науки України.

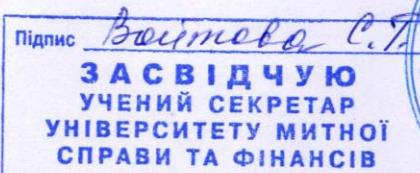
Аналіз дисертації дозволяє стверджувати, що представлені науково обґрунтовані результати відображають авторське бачення шляхів розв'язання науково-прикладної задачі розробки науково-методичних підходів упровадження та розвитку системи державного податкового ризик-менеджменту в Україні. Зміст дисертації відповідає профілю спеціалізованої вченої ради К 26.130.04 у вищому навчальному закладі «Університет економіки та права «КРОК» та паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Таким чином, дисертація на тему «Державний податковий ризик-менеджмент як чинник безпеки вітчизняної економіки» та її автореферат відповідають вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 Постанови КМУ «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Романенко Валерій Валерійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доцент кафедри міжнародних економічних
відносин регіональних студій та туризму
Університету митної справи та фінансів
кандидат економічних наук

С. Г. Войтов

М.М. Брус 9